

บทที่ 4 ผลการวิจัย

การเจริญเติบโตของลูกโค

การศึกษาการเลี้ยงลูกโคด้วยนมค้ำงเต้าในฟาร์มโคนมเกษตรกรรายย่อย จำนวนลูกโคทั้งหมดในแต่ละกลุ่มเป็นดังนี้คือ กลุ่มที่ 1 ลูกโคที่เลี้ยงด้วยนมค้ำงเต้า หย่านมเมื่ออายุ 8 สัปดาห์ กลุ่มที่ 2 ลูกโคที่เลี้ยงด้วยนมค้ำงเต้า หย่านมเมื่ออายุ 12 สัปดาห์ และกลุ่มที่ 3 กลุ่มควบคุม เลี้ยงด้วยนมแม่ หย่านมเมื่ออายุ 12 สัปดาห์ ทั้ง 3 กลุ่มเป็นลูกโค เพศเมียทั้งหมด กลุ่มละ 7 ตัว

น้ำหนักลูกโคในระยะต่างๆ ทั้ง 3 กลุ่ม (ตารางที่ 13) น้ำหนักแรกเกิดและน้ำหนักเริ่มสังเกต (ค่าในวงเล็บ) ในสัปดาห์ที่ 1, 2 และ 3 มีค่าเฉลี่ยเป็น 23.43 ± 3.32 (24.14 ± 3.39), 24.71 ± 3.41 (25.50 ± 3.62) และ 23.43 ± 3.32 (25.21 ± 3.36) กก. ตามลำดับ ($p > 0.05$) น้ำหนักเมื่ออายุ 4 สัปดาห์ มีค่าเฉลี่ยเป็น 30.71 ± 4.32 , 31.86 ± 5.15 และ 35.07 ± 4.21 ตามลำดับ ($p > 0.05$) ส่วนน้ำหนักลูกโคเมื่ออายุ 8 และ 12 สัปดาห์ ของลูกโคทั้ง 3 กลุ่ม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ โดยลูกโคในกลุ่มที่ 3 จะมีน้ำหนักมากกว่าลูกโคในกลุ่มที่ 1 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และลูกโคในกลุ่มที่ 2 อย่างไม่มีนัยสำคัญ โดยมีค่าเฉลี่ยเป็นดังนี้ เมื่อ 8 สัปดาห์เป็น 38.36 ± 5.34 , 42.36 ± 6.73 และ 47.79 ± 6.08 กก. ($p < 0.05$) เมื่ออายุ 12 สัปดาห์ 47.07 ± 7.21 , 53.36 ± 8.18 และ 59.93 ± 6.77 กก. ($p < 0.01$) สำหรับน้ำหนักเมื่ออายุ 16 สัปดาห์ของลูกโคทั้ง 3 กลุ่ม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ โดยลูกโคในกลุ่มที่ 3 จะมีน้ำหนักมากกว่าลูกโคในกลุ่มที่ 2 อย่างไม่มีนัยสำคัญ แต่จะมากกว่ากลุ่มที่ 1 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยมีค่าเฉลี่ยเมื่ออายุ 16 สัปดาห์เป็นดังนี้ 56.71 ± 9.08 , 70.29 ± 10.05 และ 71.64 ± 9.05 กก. ($p < 0.05$) ในกลุ่มที่ 1, 2 และ 3 ตามลำดับ

ตารางที่ 13 น้ำหนักของลูกโคที่เลี้ยงด้วยนมค่างเต้า หย่านนมเมื่ออายุ 8 สัปดาห์(กลุ่มที่ 1) หย่านนมเมื่ออายุ 12 สัปดาห์(กลุ่มที่ 2) และลูกโคเลี้ยงด้วยนมแม่ หย่านนมเมื่ออายุ 12 สัปดาห์ (กลุ่มที่ 3) ตั้งแต่แรกเกิดถึงอายุ 16 สัปดาห์

	น้ำหนัก (กก.)		
	กลุ่มที่ 1	กลุ่มที่ 2	กลุ่มที่ 3
จำนวนลูกโค (ตัว)			
เพศผู้	7	7	7
เพศเมีย	-	-	-
น้ำหนักแรกเกิด	23.43 ± 3.32	24.71 ± 3.41	24.36 ± 3.58
น้ำหนักเริ่มสังเกต	24.14 ± 3.39	25.50 ± 3.62	25.21 ± 3.36
น้ำหนักเมื่ออายุ			
4 สัปดาห์	30.71 ± 4.32	31.86 ± 5.15	35.07 ± 4.21
8 สัปดาห์ ^{1/}	38.36 ± 5.34 ⁿ	42.36 ± 6.73 ^{ns}	47.79 ± 6.08 ^{ns}
12 สัปดาห์ ^{2/}	47.07 ± 7.21 ⁿ	53.36 ± 8.18 ^{ns}	59.93 ± 6.77 ^{ns}
16 สัปดาห์ ^{1/}	56.71 ± 9.08 ⁿ	70.29 ± 10.05 ^{ns}	71.64 ± 9.05 ^{ns}

อักษรต่างกันบรรทัดเดียวกัน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ

^{1/} P < 0.05

^{2/} P < 0.01

ตารางที่ 14 อัตราการเจริญเติบโตของลูกโคที่เลี้ยงด้วยนมค้ำจ่อม้า หย่านมเมื่ออายุ 8 สัปดาห์ (กลุ่มที่ 1) หย่านมเมื่ออายุ 12 สัปดาห์ (กลุ่มที่ 2) และลูกโคเลี้ยงด้วยนมแม่ หย่านมเมื่ออายุ 12 สัปดาห์ (กลุ่มที่ 3) ในระยะต่างๆ ตั้งแต่แรกเกิดถึงอายุ 16 สัปดาห์

	น้ำหนัก (กรัม)		
	กลุ่มที่ 1	กลุ่มที่ 2	กลุ่มที่ 3
ตั้งแต่ระยะ			
0-4 สัปดาห์	224.69 ± 63.07 ⁿ	227.04 ± 61.61 ⁿ	352.04 ± 48.04 ⁿ
0-8 สัปดาห์	253.83 ± 46.35 ⁿ	301.02 ± 58.25 ⁿ	403.06 ± 55.14 ⁿ
0-12 สัปดาห์	272.96 ± 52.50 ⁿ	331.63 ± 56.33 ^{ns}	413.27 ± 44.65 ⁿ
0-16 สัปดาห์	290.82 ± 55.72 ⁿ	399.87 ± 58.31 ⁿ	414.54 ± 53.16 ⁿ
ในระยะ			
9-12 สัปดาห์	391.15 ± 89.99 ⁿ	428.57 ± 62.99 ^{ns}	414.96 ± 54.74 ⁿ
9-16 สัปดาห์	364.43 ± 76.74 ⁿ	529.15 ± 67.79 ^{ns}	416.91 ± 64.91 ⁿ
13-16 สัปดาห์	344.38 ± 69.70 ⁿ	604.59 ± 92.46 ⁿ	418.36 ± 88.60 ⁿ

อักษรต่างกันบรรทัดเดียวกัน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ ($p < 0.01$)

อัตราการเจริญเติบโตต่อวันของลูกโคในระยะต่างๆ ของทั้ง 3 กลุ่ม แสดงในตารางที่ 14 พบว่า อัตราการเจริญเติบโตต่อวันในระยะเริ่มสังเกตจนถึงอายุ 4 และ 12 สัปดาห์ มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.01$) โดยลูกโคในกลุ่มที่ 3 มีอัตราการเจริญเติบโต (352.04 ± 48.04 และ 413.27 ± 44.65 กรัม/วัน) สูงกว่ากลุ่มที่ 2 (227.04 ± 61.61 และ 331.63 ± 56.33 กรัม/วัน) อย่างไม่มีนัยสำคัญ ($p > 0.05$) แต่สูงกว่ากลุ่มที่ 1 (234.69 ± 63.07 และ 272.96 ± 52.50 กรัม/วัน) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.01$) สำหรับอัตราการเจริญเติบโตต่อวันของลูกโคในระยะเริ่มสังเกตถึงอายุ 8 สัปดาห์ ลูกโคในกลุ่มที่ 3 มีอัตราการเจริญเติบโต (403.06 ± 55.14 กรัม/วัน) สูงกว่ากลุ่มที่ 1 (253.83 ± 46.35 กรัม/วัน) และกลุ่มที่ 2 (301.02 ± 58.25 กรัม/วัน) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.01$) แต่กลุ่มที่ 1 และ 2 ไม่แตกต่างกัน ส่วนอัตราการเจริญเติบโตของลูกโคในระยะเริ่มสังเกตถึงอายุ 16 สัปดาห์ กลุ่มที่ 3 มีอัตราการเจริญเติบโต (414.54 ± 53.16

กรัม/วัน) สูงกว่ากลุ่มที่ 2 (399.87 ± 58.31 กรัม/วัน) อย่างไม่มีนัยสำคัญ และทั้ง 2 กลุ่มสูงกว่ากลุ่มที่ 1 (290.82 ± 55.72 กรัม/วัน) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.01$)

อัตราการเจริญเติบโตระยะ 9 – 12 และ 9 – 16 สัปดาห์ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ ($p < 0.01$) โดยค่าเฉลี่ยของกลุ่มที่ 3 (433.67 ± 48.64 และ 426.02 ± 59.60 กรัม/วัน) สูงกว่ากลุ่มที่ 2 (392.86 ± 57.40 และ 498.72 ± 62.59 กรัม/วัน) อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ แต่สูงกว่ากลุ่มที่ 1 (311.22 ± 78.42 และ 327.81 ± 69.87 กรัม/วัน) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.01$) และค่าเฉลี่ยของกลุ่มที่ 1 และ 2 ไม่แตกต่างกัน ($p < 0.05$) ส่วนอัตราการเจริญเติบโตระยะ 13 – 16 สัปดาห์ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ ($p < 0.01$) โดยค่าเฉลี่ยของกลุ่มที่ 2 (604.59 ± 92.46 กรัม/วัน) สูงกว่ากลุ่มที่ 1 (344.38 ± 67.70 กรัม/วัน) และกลุ่มที่ 3 (418.36 ± 88.60 กรัม/วัน) อย่างมีนัยสำคัญ ($p < 0.01$) และค่าเฉลี่ยของกลุ่มที่ 1 และ 3 ไม่แตกต่างกัน ($p < 0.05$)

ปริมาณอาหารที่ลูกโคกินได้

ปริมาณอาหารที่ลูกโคกินได้ในระยะเริ่มสังเกตถึงอายุ 4 สัปดาห์และในระยะ 5 – 8 สัปดาห์นั้น อาหารชั้นและนมที่ลูกโคกินได้ (ตารางที่ 15) ไม่แตกต่างกัน โดยปริมาณอาหารชั้นที่ลูกโคได้รับทั้งหมดในระยะเริ่มสังเกตถึงอาหาร 4 สัปดาห์ มีค่าเฉลี่ยเป็น 1.44 ± 0.20 , 1.24 ± 0.21 และ 1.44 ± 0.20 กก. ($p > 0.05$) และปริมาณนมที่ลูกโคได้รับ มีค่าเฉลี่ยเป็น 61.10 ± 2.93 , 67.60 ± 1.62 และ 98.00 กก. ($p > 0.05$) ในกลุ่มที่ 1, 2 และ 3 ตามลำดับ ในระยะ 5 – 8 สัปดาห์ ปริมาณอาหารชั้นที่ลูกโคได้รับทั้งหมด มีค่าเฉลี่ยเป็น 3.85 ± 0.46 , 3.51 ± 0.40 และ 5.91 ± 0.22 กก. ($p > 0.05$) และปริมาณนมที่ลูกโคได้รับ มีค่าเฉลี่ยเป็น 55.70 ± 3.29 , 64.80 ± 3.62 และ 112.00 กก. ในกลุ่มที่ 1, 2 และ 3 ตามลำดับ ส่วนปริมาณอาหารหยาบที่กินได้ จากการสังเกตพบว่า ลูกโคในกลุ่มที่ 3 มีการกระตือรือร้นที่จะกินอาหารหยาบได้ดีกว่าลูกโคกลุ่มที่ 1 และ 2

ในระยะ 9 – 12 สัปดาห์นั้น พบว่า ปริมาณอาหารชั้นที่ลูกโคในกลุ่มที่ 1 (11.23 ± 0.74 กก.) กินได้มากกว่ากลุ่มที่ 2 (8.61 ± 0.25 กก.) และกลุ่มที่ 3 (8.47 ± 0.54 กก.) อย่างมีนัยสำคัญ ($p > 0.05$) และปริมาณนมที่ลูกโคกินได้ในกลุ่มที่ 2 (55.75 ± 2.80 กก.) น้อยกว่าลูกโคในกลุ่มที่ 3 (70.00 กก.) อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ($p > 0.05$) ส่วนปริมาณอาหารหยาบที่ลูกโคกินได้ จากการสังเกต พบว่า ลูกโคกินได้ไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 15 ปริมาณอาหารชั้น และนมที่ลูกโคกินได้ต่อตัวของลูกโคที่เลี้ยงด้วยนมค้ำจืด หยา นมเมื่ออายุ 8 สัปดาห์(กลุ่มที่ 1) หย่านมเมื่ออายุ 12 สัปดาห์(กลุ่มที่ 2) และลูกโค เลี้ยงด้วยนมแม่ หย่านมเมื่ออายุ 12 สัปดาห์(กลุ่มที่ 3) ในระยะต่างๆ ตั้งแต่แรกเกิด ถึงอายุ 12 สัปดาห์

	ปริมาณที่ลูกโคกินได้(กก.)		
	กลุ่มที่ 1	กลุ่มที่ 2	กลุ่มที่ 3
0-4 สัปดาห์			
อาหารชั้น	1.44 ± 0.20	1.24 ± 0.21	1.44 ± 0.20
นม	61.10 ± 2.93	67.60 ± 1.62	98.00
5-8 สัปดาห์			
อาหารชั้น	3.85 ± 0.46	3.51 ± 0.40	5.91 ± 0.22
นม	55.70 ± 3.29	64.80 ± 3.62	112.00
9-12 สัปดาห์			
อาหารชั้น	11.23 ± 0.74 ^a	8.61 ± 0.25 ⁿ	8.47 ± 0.54 ⁿ
นม	-	55.75 ± 2.80	70.00

อักษรต่างกันบรรทัดเดียวกัน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ (p<0.05)

ตารางที่ 16 ผลผลิตนมปรับไขมัน 4 % ของแม่โคที่เลี้ยงลูกด้วยนมค้างเต้า หย่านมเมื่ออายุ 8 สัปดาห์(กลุ่มที่ 1) หย่านมเมื่ออายุ 12 สัปดาห์(กลุ่มที่ 2) และแม่โคที่ไม่ได้เลี้ยงลูก (กลุ่มที่ 3) ในระยะสัปดาห์ที่ 1, 4, 8, 12, 16 และ 20 ของการให้นม

สัปดาห์ที่ ของการให้นม	ผลผลิตนมปรับไขมัน 4 % (กก.)		
	กลุ่มที่ 1	กลุ่มที่ 2	กลุ่มที่ 3
1	30.57 ± 7.43	43.81 ± 16.26	41.71 ± 8.93
4	277.93 ± 27.82	295.89 ± 25.43	332.44 ± 14.52
8	605.97 ± 54.81 ⁿ	651.68 ± 33.25 ⁿ	725.06 ± 16.71 ⁿ
12	923.58 ± 92.39 ⁿ	983.57 ± 35.55 ⁿ	1078.71 ± 19.03 ⁿ
16	1218.55 ± 125.09 ⁿ	1322.63 ± 35.52 ^{nb}	1388.49 ± 26.16 ⁿ
20	1464.29 ± 148.17 ⁿ	1640.34 ± 60.16 ⁿ	1683.46 ± 40.17 ⁿ

อักษรต่างกันบรรทัดเดียวกัน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ (p<0.01)

ผลผลิตของแม่โค

ผลผลิตนมปรับไขมัน 4 % ของแม่โคทั้ง 3 กลุ่ม (ตารางที่ 16) ในระยะสัปดาห์แรก และ สัปดาห์ที่ 4 ของการให้นมนั้น แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ มีค่าเฉลี่ยดังนี้ ผลผลิตนมปรับไขมัน 4 % ของแม่โคในระยะสัปดาห์แรกเป็น 30.57 ± 7.43, 43.81 ± 16.26 และ 41.71 ± 8.93 กก. ในแม่โคกลุ่มที่ 1, 2 และ 3 ตามลำดับ และผลผลิตนมปรับไขมัน 4 % ของแม่โคในระยะ สัปดาห์ที่ 4 เป็น 277.93 ± 27.82, 295.89 ± 25.43 และ 332.44 ± 14.52 กก. ในแม่โคกลุ่มที่ 1, 2 และ 3 ตามลำดับ ที่แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

สำหรับผลผลิตนมปรับไขมัน 4 % ของแม่โคในระยะสัปดาห์ที่ 8, 12 และ 20 พบว่า ผลผลิตนมปรับไขมัน 4 % ของแม่โคในกลุ่มที่ 3 มากกว่ากลุ่มที่ 2 และ 1 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แต่ค่าเฉลี่ยของผลผลิตนมปรับไขมัน 4 % ของแม่โคกลุ่มที่ 2 มากกว่า กลุ่มที่ 1 อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งค่าเฉลี่ยของแม่โคในระยะสัปดาห์ที่ 8 เป็น 605.97 ± 54.81, 651.68 ± 33.25 และ 725.06 ± 16.71 กก. ในแม่โคกลุ่มที่ 1, 2 และ 3 ตามลำดับ ค่าเฉลี่ยของแม่โคในระยะ

สัปดาห์ที่ 12 เป็น 923.58 ± 92.39 , 983.57 ± 35.55 และ 1078.71 ± 19.03 กก. ในแม่โคกลุ่มที่ 1, 2 และ 3 ตามลำดับ และค่าเฉลี่ยของแม่โคในระยะสัปดาห์ที่ 20 เป็น 1464.29 ± 148.17 , 1640.34 ± 60.16 และ 1683.46 ± 40.17 กก. ในแม่โคกลุ่มที่ 1, 2 และ 3 ตามลำดับ

ส่วนผลผลิตนมปรับไขมัน 4 % ในระยะสัปดาห์ที่ 16 พบว่า ผลผลิตนมปรับไขมัน 4 % ของแม่โคกลุ่มที่ 3 มากกว่ากลุ่มที่ 1 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยมีค่าเฉลี่ยเป็น 1218.55 ± 125.09 , 1322.63 ± 35.52 และ 1388.49 ± 26.16 ในแม่โคกลุ่มที่ 1, 2 และ 3 ตามลำดับ

ตารางที่ 17 ผลผลิตนมของแม่โคที่เลี้ยงลูกด้วยนมค้างเต้า หย่านมเมื่อ อายุ 8 สัปดาห์(กลุ่มที่ 1) หย่านมเมื่ออายุ 12 สัปดาห์(กลุ่มที่ 2) และแม่โคที่ไม่ได้เลี้ยงลูก(กลุ่มที่ 3) ในระยะ 2 สัปดาห์ ก่อนและหลังหย่านม

ผลผลิตนมในระยะ 2 สัปดาห์ (กก.)		
	ก่อนหย่านม	หลังหย่านม
กลุ่มที่ 1	169.56 ± 15.99 ^a	159.01 ± 19.02 ^a
กลุ่มที่ 2	183.46 ± 17.08	176.43 ± 17.80
กลุ่มที่ 3	168.67 ± 16.26 ^a	154.73 ± 17.97 ^a

อักษรต่างกันบรรทัดเดียวกัน แตกต่างกันทางสถิติ ($t < 0.01$)

เมื่อนำผลผลิตนมของแม่โคทั้ง 3 กลุ่ม ในระยะ 2 สัปดาห์ก่อนและหลังหย่านมลูกโคมีเปรียบเทียบกันโดยวิธีจับคู่ (ตารางที่ 17) พบว่า ผลผลิตนมของแม่โคในกลุ่มที่ 1 และ 3 ในระยะ 2 สัปดาห์ก่อนหย่านมสูงกว่าในระยะ 2 สัปดาห์หลังหย่านม อย่างมีนัยสำคัญ ($p < 0.01$) โดยผลผลิตนมของแม่โคในกลุ่มที่ 1 เป็น 169.56 ± 15.99 กับ 159.01 ± 19.02 กก. ในระยะ 2 สัปดาห์ก่อนและหลังหย่านมตามลำดับ ผลผลิตนมของแม่โคในกลุ่มที่ 3 เป็น 168.67 ± 16.26 กับ 154.73 ± 17.97 กก. ในระยะ 2 สัปดาห์ ก่อนและหลังหย่านมตามลำดับ แต่ผลผลิตนมของแม่โคในระยะ 2 สัปดาห์ก่อนและหลังหย่านมในกลุ่มที่ 2 ไม่มีความแตกต่างกัน ($p > 0.05$) โดยผลผลิตนมของแม่โคในกลุ่มที่ 2 เป็น 183.46 ± 17.08 กับ 176.43 ± 17.80 กก. ในระยะ 2 สัปดาห์ ก่อนและหลังหย่านมตามลำดับ

ตารางที่ 18 ผลผลิตนมปรับไขมัน 4 % ของแม่โคที่เลี้ยงลูกด้วยนมค้ำแต่้า หย่านมเมื่ออายุ 8 สัปดาห์(กลุ่มที่ 1) หย่านมเมื่ออายุ 12 สัปดาห์(กลุ่มที่ 2) และแม่โคที่ไม่ได้เลี้ยงลูก (กลุ่มที่ 3) ในระยะ 2 สัปดาห์ ก่อนและหลังหย่านม

ผลผลิตนมปรับไขมัน 4 % ในระยะ 2 สัปดาห์ (กก.)		
	ก่อนหย่านม	หลังหย่านม
กลุ่มที่ 1	155.30 ± 13.14	157.25 ± 21.43
กลุ่มที่ 2	165.02 ± 14.27	174.90 ± 16.94
กลุ่มที่ 3	172.81 ± 14.00 ^a	158.67 ± 15.42 ^a

อักษรต่างกันบรรทัดเดียวกัน แตกต่างกันทางสถิติ ($t < 0.01$)

ผลผลิตนมปรับไขมัน 4 % ของแม่โคทั้ง 3 กลุ่ม ในระยะ 2 สัปดาห์ก่อนและหลังหย่านม (ตารางที่ 18) พบว่า ผลผลิตนมปรับไขมัน 4 % ของแม่โคในกลุ่มที่ 1 และ 2 ในระยะ 2 สัปดาห์ก่อนและหลังหย่านม ไม่มีความแตกต่างกัน ($p < 0.05$) โดยผลผลิตนมปรับไขมัน 4 % ในกลุ่มที่ 1 เป็น 155.30 ± 13.14 กับ 157.25 ± 21.43 กก. ในระยะ 2 สัปดาห์ก่อนและหลังหย่านมตามลำดับ ผลผลิตนมปรับไขมัน 4 % ในกลุ่มที่ 2 เป็น 165.02 ± 14.27 กับ 174.90 ± 16.94 กก. ในระยะ 2 สัปดาห์ก่อนและหลังหย่านมตามลำดับ แต่ผลผลิตนมปรับไขมัน 4 % ของแม่โคในกลุ่มที่ 3 ในระยะ 2 สัปดาห์ก่อนหย่านม (172.81 ± 14.00 กก.) สูงกว่าในระยะ 2 สัปดาห์หลังหย่านม (158.67 ± 15.42 กก.) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.01$)

ตารางที่ 19 ผลผลิตนมสะสมปรับไขมัน 4 % ที่เพิ่มขึ้นโดยเฉลี่ยทุกๆ ช่วง 4 สัปดาห์ ของแม่โคที่เลี้ยงลูกด้วยนมค้ำเต้า หย่านมเมื่อ อายุ 8 สัปดาห์ (กลุ่มที่ 1) หย่านมเมื่ออายุ 12 สัปดาห์ (กลุ่มที่ 2) และแม่โคที่ไม่ได้เลี้ยงลูก (กลุ่มที่ 3) ในระยะต่างๆ ของการให้นม

ระยะ 4 สัปดาห์ ระหว่างสัปดาห์	ผลผลิตนมปรับไขมัน 4 % (กก./ตัว)		
	กลุ่มที่ 1	กลุ่มที่ 2	กลุ่มที่ 3
1-4	247.36 ± 29.73 ⁿ	252.08 ± 17.69 ⁿ	290.73 ± 8.84 ^a
5-8	328.05 ± 22.18 ⁿ	355.79 ± 13.00 ^a	392.62 ± 12.36 ^a
9-12	317.61 ± 37.89 ⁿ	331.88 ± 7.63 ^{na}	353.65 ± 3.92 ^a
13-16	294.96 ± 32.98 ⁿ	339.07 ± 18.12 ^a	309.79 ± 11.90 ^{na}
17-20	245.74 ± 24.71 ⁿ	317.71 ± 30.94 ^a	294.96 ± 16.83 ^a

อักษรต่างกันบรรทัดเดียวกัน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ ($p < 0.01$)

ผลผลิตนมปรับไขมัน 4 % ของแม่โคช่วง 4 สัปดาห์ต่างๆ ของการให้นม (ตารางที่ 19) พบว่า ผลผลิตนมปรับไขมัน 4 % ระยะ 4 สัปดาห์แรกของการให้นมของแม่โค ในกลุ่มที่ 3 (290.73 ± 8.84 กก.) มากกว่าแม่โคในกลุ่มที่ 2 (252.08 ± 17.69 กก.) และกลุ่มที่ 1 (247.36 ± 29.73 กก.) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.01$) แต่ค่าเฉลี่ยของผลผลิตนมปรับไขมัน 4 % ของแม่โคในกลุ่มที่ 1 และ 2 แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ผลผลิตนมปรับไขมัน 4 % ในระยะสัปดาห์ที่ 5-8 ของการให้นมของแม่โคทั้ง 3 กลุ่ม มีความแตกต่างกันทางสถิติ ($P < 0.01$) โดยมีค่าเฉลี่ยเป็น 328.05 ± 22.18 , 355.79 ± 13.00 และ 392.62 ± 12.36 กก. ในกลุ่มที่ 1, 2 และ 3 ตามลำดับ ผลผลิตนมปรับไขมัน 4 % ในระยะสัปดาห์ที่ 9-12 ของการให้นมของแม่โคในกลุ่มที่ 3 มากกว่ากลุ่มที่ 1 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.01$) โดยมีค่าเฉลี่ย เป็นดังนี้ 317.61 ± 37.89 , 331.88 ± 7.63 และ 353.65 ± 3.92 กก. ในกลุ่มที่ 1, 2 และ 3 ตามลำดับ ผลผลิตนมปรับไขมัน 4 % ในระยะสัปดาห์ที่ 13-16 ของการให้นมของแม่โคในกลุ่มที่ 2 มากกว่ากลุ่มที่ 1 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($P < 0.01$) โดยมีค่าเฉลี่ย เป็นดังนี้ 294.96 ± 32.98 , 339.07 ± 18.12 และ 309.79 ± 11.90 กก. ในกลุ่มที่ 1, 2 และ 3 ตามลำดับ ส่วนผลผลิตนมปรับไขมัน 4 % ในระยะสัปดาห์ที่ 17

- 20 ของการให้นมของแม่โคในกลุ่มที่ 2 (317.71 ± 30.94 กก.) มากกว่ากลุ่มที่ 3 (294.96 ± 16.83 กก.) อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ แต่มากกว่ากลุ่มที่ 1 (245.74 ± 24.71 กก.) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.01$)

ตารางที่ 20 ระดับไขมันนม ของแม่โคที่เลี้ยงลูกด้วยนมค้ำแต่้า หย่านมเมื่ออายุ 8 สัปดาห์(กลุ่มที่ 1) หย่านมเมื่ออายุ 12 สัปดาห์(กลุ่มที่ 2) และแม่โคที่ไม่ได้เลี้ยงลูก(กลุ่มที่ 3) ในระยะของการให้นม

ระยะการให้นม	ระดับไขมันนม (%)		
	กลุ่มที่ 1	กลุ่มที่ 2	กลุ่มที่ 3
1-4 ^{1/}	3.88 ± 0.34^a	3.46 ± 0.30^a	3.70 ± 0.49^{ab}
5-8 ^{2/}	3.50 ± 0.28^a	3.44 ± 0.28^a	4.20 ± 0.31^b
9-12 ^{2/}	4.09 ± 0.37^a	3.36 ± 0.20^a	4.13 ± 0.26^a
13-20 ^{2/}	4.46 ± 0.25^a	4.09 ± 0.25^a	4.19 ± 0.26^{ab}
1-20 ^{2/}	4.08 ± 0.47^a	3.69 ± 0.42^a	4.08 ± 0.37^a

อักษรต่างกันบรรทัดเดียวกัน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ

^{1/} $p < 0.05$

^{2/} $P < 0.01$

ผลของการเลี้ยงลูกโคด้วยนมค้ำแต่้าต่อระดับไขมันนม

ระดับไขมันนมในระยะต่างๆ ของแม่โคทั้ง 3 กลุ่ม (ตารางที่ 20) ในระยะเลี้ยงลูกนั้น พบว่า ในระยะเริ่มสังเกตถึง 4 สัปดาห์ และในระยะ 13 - 20 สัปดาห์ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ โดย ระดับไขมันนมของแม่โคในกลุ่มที่ 1 สูงกว่าระดับไขมันนมของแม่โคในกลุ่มที่ 2 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ระดับไขมันในระยะเริ่มสังเกตถึง 4 สัปดาห์เป็น ร้อยละ 3.88 ± 0.34 , ร้อยละ 3.46 ± 0.30 และร้อยละ 3.70 ± 0.49 ในกลุ่มที่ 1, 2 และ 3 ตามลำดับ ($p < 0.05$) ระดับไขมันในระยะ 13 - 20 สัปดาห์เป็น ร้อยละ 4.46 ± 0.25 , ร้อยละ 4.09 ± 0.25 และร้อยละ 4.19 ± 0.26 ในกลุ่มที่ 1, 2 และ 3 ตามลำดับ ($p < 0.01$) ในระยะ 5 - 8 สัปดาห์ นั้น ระดับไขมันนมของแม่โคในกลุ่มที่ 3 (ร้อยละ 4.20 ± 0.31) สูงกว่ากลุ่มที่ 2 (ร้อยละ 3.44 ± 0.28) อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

($p < 0.05$) แต่สูงกว่ากลุ่มที่ 1 (ร้อยละ 3.50 ± 0.28) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.01$) ส่วนใน
 ระยะ 9-12 สัปดาห์ และตั้งแต่เริ่มสังเกตถึง 20 สัปดาห์ นั้น พบว่า ระดับไขมันนมของแม่โคกลุ่มที่
 3 (ร้อยละ 4.13 ± 0.26 และร้อยละ 4.08 ± 0.37) สูงกว่ากลุ่มที่ 1 (ร้อยละ 4.09 ± 0.37 และร้อยละ
 4.08 ± 0.47) อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.05$) แต่สูงกว่ากลุ่มที่ 2 (ร้อยละ 3.36 ± 0.20
 และร้อยละ 3.69 ± 0.42) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.01$)

ตารางที่ 21 ระดับไขมันนมของแม่โคที่เลี้ยงลูกด้วยนมค้ำเต้า หย่านมเมื่ออายุ 8 สัปดาห์(กลุ่มที่
 1) หย่านมเมื่ออายุ 12 สัปดาห์(กลุ่มที่ 2) และแม่โคที่ไม่ได้เลี้ยงลูก(กลุ่มที่ 3) ใน
 ระยะ 2 สัปดาห์ ก่อนและหลังหย่านม

	ระดับไขมันนมในระยะ 2 สัปดาห์ (%)	
	ก่อนหย่านม	หลังหย่านม
กลุ่มที่ 1	3.44 ± 0.18	3.91 ± 0.26
กลุ่มที่ 2	3.34 ± 0.21	3.94 ± 0.19
กลุ่มที่ 3	4.17 ± 0.27	4.18 ± 0.24

ค่าเฉลี่ยแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ($P > 0.05$)

ระดับไขมันนมของแม่โคทั้ง 3 กลุ่ม ในระยะ 2 สัปดาห์ก่อนและหลังหย่านม (ตารางที่ 21)
 พบว่า ทั้ง 3 กลุ่ม มีระดับไขมันนมในระยะ 2 สัปดาห์ ก่อนหย่านม เป็นร้อยละ 3.44 ± 0.18 , ร้อย
 ละ 3.34 ± 0.21 และร้อยละ 4.17 ± 0.27 ในแม่โคกลุ่มที่ 1, 2 และ 3 ตามลำดับ ซึ่งต่ำกว่า ในระยะ
 2 สัปดาห์ หลังหย่านมที่มีค่าเฉลี่ยเป็นร้อยละ 3.91 ± 0.26 , ร้อยละ 3.94 ± 0.19 และร้อยละ $4.18 \pm$
 0.24 ในแม่โคกลุ่มที่ 1, 2 และ 3 ตามลำดับ อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ($p > 0.05$)

การเกิดโรคเต้านมอักเสบ

การเกิดโรคเต้านมอักเสบในแม่โคทั้ง 3 กลุ่ม (ตารางที่ 22) ในระยะเริ่มสังเกตถึง 8
 สัปดาห์ของแม่โค พบว่า แม่โคที่เลี้ยงลูกด้วยนมค้ำเต้า (กลุ่มที่ 1 และ 2) ไม่พบโรคเต้านมอักเสบ
 ส่วนแม่โคที่ไม่ได้เลี้ยงลูก (กลุ่มที่ 3) เกิดเต้านมอักเสบจำนวน 2 ตัว ตรวจพบเต้านมที่อักเสบ
 จำนวน 4 เต้า และมีปริมาณน้ำนมที่เกิดจากการอักเสบ 35.70 กก. ในสัปดาห์ที่ 9-12 ของแม่

โคกลุ่มที่ 1, 2 และ 3 พบว่า แม่โคเป็นโรคเต้านมอักเสบทั้งสิ้น 1, 1 และ 1 ตัว จำนวนรวมเต้านมที่เกิดเต้านมอักเสบ เป็น 1, 2 และ 1 เต้า และมีปริมาณน้ำนมที่เกิดจากการอักเสบเป็น 20.30, 18.40 และ 70.50 กก. ตามลำดับ ส่วนในสัปดาห์ที่ 13 - 20 มีแม่โคที่เป็นโรคเต้านมอักเสบ จำนวน 2, 1 และ 2 ตัว จำนวนรวมเต้านมที่เกิดเต้านมอักเสบเป็น 4, 1 และ 2 เต้า และมีปริมาณน้ำนมที่เกิดจากการอักเสบเป็น 64.20, 24.50 และ 84.60 กก. ในแม่โคกลุ่มที่ 1, 2 และ 3 ตามลำดับ

ตารางที่ 22 การเกิดโรคเต้านมอักเสบของแม่โคที่เลี้ยงลูกด้วยนมค้ำเต้า หย่านมเมื่อ อายุ 8 สัปดาห์(กลุ่มที่ 1) หย่านมเมื่ออายุ 12 สัปดาห์(กลุ่มที่ 2) และแม่โคที่ไม่ได้เลี้ยงลูก (กลุ่มที่ 3) ในระยะต่างๆ ของการให้นม

	การเกิดโรคเต้านมอักเสบ		
	กลุ่มที่ 1	กลุ่มที่ 2	กลุ่มที่ 3
จำนวนแม่โคทั้งหมด	7	7	7
การเกิดโรคเต้านมอักเสบ			
สัปดาห์ที่ 1 - 8			
จำนวนแม่โค (ตัว)	0	0	2
จำนวนเต้ารวม (เต้า)	0	0	4
ปริมาณนม (กก.)	0	0	35.70
สัปดาห์ที่ 9 - 12			
จำนวนแม่โค (ตัว)	1	1	1
จำนวนเต้ารวม (เต้า)	1	2	1
ปริมาณนม (กก.)	20.30	18.40	70.50
สัปดาห์ที่ 13 - 20			
จำนวนแม่โค (ตัว)	2	1	2
จำนวนเต้ารวม (เต้า)	4	1	2
ปริมาณนม (กก.)	64.20	24.50	84.60

การเกิดโรคสะดืออักเสบ

ในขณะที่เลี้ยงลูกโคทดลอง ในระยะกินนมนั้น ลูกโคเกิดโรคสะดืออักเสบในกลุ่มที่เลี้ยงลูกด้วยนมค้ำเต่าหย่านม 8 สัปดาห์ (กลุ่มที่ 1) จำนวน 2 ตัว และเกิดในกลุ่มที่เลี้ยงลูกด้วยนมค้ำเต่าหย่านม 12 สัปดาห์ จำนวน 1 ตัว ระยะเวลาการเกิดโรคอยู่ที่ประมาณ 1 – 2 สัปดาห์ ดังแสดงในตารางที่ 23

ตารางที่ 23 การเกิดโรคสะดืออักเสบของลูกโคที่เลี้ยงด้วยนมค้ำเต่า หย่านมเมื่ออายุ 8 สัปดาห์ (กลุ่มที่ 1) หย่านมเมื่ออายุ 12 สัปดาห์(กลุ่มที่ 2) และลูกโคเลี้ยงด้วยนมแม่ หย่านมเมื่ออายุ 12 สัปดาห์(กลุ่มที่ 3) ในระยะกินนม

	กลุ่มที่ 1	กลุ่มที่ 2	กลุ่มที่ 3
จำนวนลูกโค (ตัว)	7	7	7
จำนวนลูกโคที่เป็นโรคสะดือ			
อักเสบในระยะกินนม (ตัว)	2	1	-

ความสมบูรณ์พันธุ์ของแม่โค

ความสมบูรณ์พันธุ์ของแม่โคทั้ง 3 กลุ่ม หลังคลอดเป็นต้นไป (ตารางที่ 24) พบว่า ไม่มี ความแตกต่างกันทางสถิติ ($p > 0.05$) ทั้งในระยะห่างตั้งแต่คลอดถึงผสมพันธุ์ครั้งแรก ระยะห่าง ตั้งแต่คลอดถึงผสมติดและจำนวนครั้งที่ผสมจนถึงผสมติด โดยค่าเฉลี่ยระยะห่างตั้งแต่คลอดถึง ผสมพันธุ์ครั้งแรกของแม่โคกลุ่มที่ 1, 2 และ 3 เป็น 92.14 ± 13.86 , 84.71 ± 16.33 และ 4.14 ± 13.58 วัน ตามลำดับ ระยะห่างตั้งแต่แรกคลอดถึงผสมติดมีค่าเฉลี่ยเป็น 161.86 ± 8.86 , 159.71 ± 14.24 และ 123.57 ± 16.31 วัน ในแม่โคกลุ่มที่ 1, 2 และ 3 ตามลำดับ จำนวนครั้งที่ผสม ติดมีค่าเฉลี่ยเป็น 3.29 ± 0.49 , 3.43 ± 0.53 และ 2.29 ± 16.76 ครั้ง ในแม่โคกลุ่มที่ 1, 2 และ 3 ตามลำดับ

ตารางที่ 24 ความสมบูรณ์พันธุ์ของแม่โคที่เลี้ยงลูกด้วยนมค้ำเต่า หย่านมเมื่อ อายุ 8 สัปดาห์ (กลุ่มที่ 1) หย่านมเมื่ออายุ 12 สัปดาห์(กลุ่มที่ 2) และแม่โคที่ไม่ได้เลี้ยงลูก(กลุ่มที่ 3)

ระยะห่างตั้งแต่	ระยะห่าง (วัน)		
	กลุ่มที่ 1	กลุ่มที่ 2	กลุ่มที่ 3
คลอดถึงผสมพันธุ์ครั้งแรก	92.14 ± 13.86	84.71 ± 16.33	74.14 ± 13.58
คลอดถึงผสมติด	161.86 ± 8.86	159.71 ± 14.24	123.57 ± 16.31
จำนวนครั้งที่ผสมติด	3.29 ± 0.49	3.43 ± 0.53	2.29 ± 16.76

ค่าเฉลี่ยแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ($p > 0.05$)

การป้องกันสัตว์อื่นในฟาร์มค้ำเต่าอาหารที่ลูกโคได้รับ

ในฟาร์มที่ร่วมทำการทดลอง ส่วนใหญ่เกษตรกรมีสัตว์เลี้ยงอื่นร่วมอยู่ด้วย เช่น เป็ด, ไก่ และ สุนัข เป็นต้น ปัญหาที่คาดว่าจะเกิดขึ้นคือ การแย่งกินอาหารชั้นจากลูกโคโดยสัตว์เลี้ยงอื่นๆ และอาจจะทำให้ลูกโคไม่ได้รับโภชนาเสริมจากอาหารชั้นอย่างเต็มที่นั้น ปรากฏว่าเกษตรกรได้มีการป้องกันปัญหาที่เกิดขึ้นนี้ โดยการเฝ้าดูแลช่วงเวลาให้อาหารชั้นแก่ลูกโค อีกทั้งมีการเพิ่มจำนวนครั้งในการให้อาหารชั้น จากที่เคยให้ปกติ วันละ 2 ครั้ง (เช้าและเย็น) เป็น 3 ครั้ง (เช้า, กลางวัน และเย็น) ช่วยให้ลูกโคได้รับอาหารชั้นอย่างเต็มที่ ถือเป็นารชดเชยความต้องการโภชนาของลูกโคที่เลี้ยงด้วยนมค้ำเต่า โดยไม่มีอาหารค้ำเต่าในรางให้ สัตว์อื่นค้ำเต่าหรือมาร่วมกินและลูกโคได้กินอาหารชั้นเสริมได้มากกว่าที่เคยปฏิบัติมา